

Ewolucja treści polskich map katastralnych (ewidencyjnych)

Bogdan Wolak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Zespół Zaawansowanych Metod Opracowania Obserwacji GNSS
ORCID 0000-0003-2896-0962
E-mail: wolak@uwm.edu.pl

Zarys treści: Polski kataster nieruchomości (ewidencja gruntów i budynków) został ukształtowany pod wpływem systemów katastralnych stosowanych w państwach sąsiednich. Autor przedstawia w ujęciu chronologicznym ewolucję treści map katastralnych (ewidencyjnych) sporządzanych na ziemiach polskich od początku XIX w. do czasów współczesnych. Przybliża organizację pruskiego i austriackiego katastru gruntowego. Podejmuje próbę charakterystyki systemu katastralnego Polski w dwudziestolecie międzywojennym oraz opisuje organizację jednolitej ewidencji gruntów i budynków po II wojnie światowej.

Słowa kluczowe: mapa katastralna, mapa ewidencyjna, system katastralny, ewolucja treści map

*Nie usuwać kamieni granicznych na polach
i nie zmieniać pozycji taśm mierniczych*

Amenhotpe syn Kanakhta:
Nauczania, Rozdz. VI, ok. 1400 p.n.e.

1. Wprowadzenie

W każdym współczesnym państwie niezbędny jest system ewidencji gruntów i budynków (kataster nieruchomości) jako podstawa ładu przestrzennego oraz istotny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego. Rejestr publiczny powinien gwarantować zainteresowanej stronie możliwość jednoznacznego określenia zasięgu własności na gruncie, zmaterializowanego przebiegiem ustalonych i ujawnionych granic nieruchomości, wiarygodność wykazanej powierzchni działek ewidencyjnych, powierzchni użytkowej budynku (lokalu) oraz aktualności sposobu użytkowania. Rejestracja zasięgu praw do mienia nieruchomego dotyczy zarówno nieruchomości definiowanych jako część powierzchni ziemskiej stanowiąca odrębny przedmiot własności (grunty), jak i budynków trwale z gruntem związanych.

Zgodnie z ustawą *Prawo geodezyjne i kartograficzne* ewidencja gruntów i budynków rozumiana jest jako „system informacyjny zapewniający gromadzenie, aktualizację oraz udostępnianie, w sposób jednolity dla całego kraju, informacji o gruntach, budynkach i lokalach, ich właścicielach oraz o innych podmiotach władających lub gospodarujących tymi gruntami, budynkami lub lokalami”¹. W ciągu lat zmieniano się podejście do sposobu zakładania i prowadzenia ewidencji gruntów i budynków oraz zakresu danych (informacji szczegółowych) nią objętych. Gromadzenie danych ewidencyjnych ma na celu m.in. dostarczenie informacji „na potrzeby zagospodarowania przestrzennego, wymiaru podatków, innych obciążeń publicznoprawnych, oznaczenie nieruchomości w księgach wieczystych, statystyki publicznej i gospodarki gruntami oraz zapewnienie ochrony interesów majątkowych stron obrotu nieruchomościami”².

W ewidencji gruntów i budynków występują dane kartograficzne (geodezyjno-kartograficzne, przestrzenne) i opisowe³. Podstawą wykonywania prac w jej zakresie jest osnowa geodezyjna określona jako „zbiory jednoznacznie identyfikowalnych punktów, które zostały oznaczone w terenie znakami geodezyjnymi oraz których położenie wyznaczone zostało w państwowym systemie odniesień przestrzennych w sposób właściwy dla danego rodzaju osnowy i umożliwiający określenie dokładności tego wyznaczenia”⁴. Osnowa geodezyjna stanowi jednolitą podstawę pomiarów granic nieruchomości, budynków, użytków gruntowych i innych obiektów oraz sporządzania map katastralnych (ewidencyjnych). Mapy spełniające kryteria dokładności i odpowiedniej treści są warunkiem koniecznym należytego funkcjonowania systemu katastralnego, na który składają się informacje o nieruchomościach (przedmiotach katastralnych), osobach (podmiotach katastralnych) oraz relacjach między nimi. Mapy i księgi katastralne wykorzystywane są m.in. w pracach regulacyjnych i urzędzeniowych⁵ oraz geodezyjno-prawnych⁶.

Mapy katastralne (ewidencyjne) stanowią cenny materiał źródłowy w badaniach naukowych. Są punktem wyjścia do analiz: zmian struktury przestrzennej krajobrazu i środowiska geograficznego (zanik dawnych wcięć drogowych na obszarach górskich)⁷, użytkowania ziemi, w tym określenia struktury użytków w połowie XIX w. na obszarze byłego zaboru austriackiego, z uwzględnieniem

¹ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. *Prawo geodezyjne i kartograficzne*.

² Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa oraz Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków.

³ J. Gaździcki, *Systemy katastralne*, Warszawa 1995, s. 10.

⁴ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. *Prawo geodezyjne i kartograficzne*.

⁵ J. Wolski, *Austriacki kataster podatku gruntowego na ziemiach polskich oraz jego wykorzystanie w pracach urzędzeniowych i badaniach naukowych*, „Polski Przegląd Kartograficzny”, t. 32, 2000, nr 3, s. 199–212.

⁶ J. Taszakowski, *Sposób wykorzystania map katastralnych w skali 1:2880 dla potrzeb współczesnych prac geodezyjno-prawnych*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, 2012, z. 3(4), s. 131–142.

⁷ J. Wolski, *Austriacki kataster...*, op. cit., s. 206.

wpływu ukształtowania terenu⁸, kształtowania się zjawisk w czasie⁹. Dokumentacja katastru gruntowego (w tym mapy katastralne) wykorzystywana jest w pracach związanych z modernizacją ewidencji gruntów i budynków¹⁰, podczas wnoszenia granic w terenie, ustalania i regulacji stanu prawnego nieruchomości¹¹, a także w postępowaniach sądowych. Użycie źródeł kartograficznych sporządzonych w formie klasycznej (analogowej) do badań za pomocą obecnych technologii wymaga dostosowania map do jednolitego układu współrzędnych. „W celu wykonania analiz przestrzennych za pomocą metod GIS konieczne jest przetworzenie map katastralnych z postaci papierowej do postaci cyfrowej w formacie wektorowym lub rastrowym, w zależności od przyjętego sposobu prezentacji danych”¹². Po odpowiednim przetworzeniu map katastralnych i ewidencyjnych¹³ można przystąpić do gromadzenia, przetwarzania, a następnie wizualizacji i analizy danych.

Mapa katastralna (ewidencyjna) jest podstawowym dokumentem części geodezyjno-kartograficznej operatu katastralnego (ewidencyjnego). Instrukcja techniczna G-5 definiuje ją jako „mapę wielkoskalową, której treść stanowią przestrzenne dane ewidencyjne; może występować w tradycyjnej postaci analogowej lub w postaci numerycznej dostosowanej do technik komputerowych”¹⁴. Zmiany treści tych map wynikają z następujących przyczyn:

- 1) zmian standardów technicznych ich sporządzania, które są ściśle powiązane z wysokim tempem rozwoju gospodarczego;
- 2) rozwoju technologii i metod pomiarowych, obliczeniowych oraz opracowywania wyników pomiarów geodezyjnych;
- 3) prac geodezyjnych i kartograficznych związanych z obrotem nieruchomościami (np. podziały nieruchomości, łączenie działek);
- 4) geodezyjnego urządzania terenów rolnych i leśnych (np. scalenia i podziały gruntów, scalenia i wymiana gruntów, parcelacje gruntów, regulacje gruntów);
- 5) zmian gleboznawczej klasyfikacji gruntów;
- 6) przemian zachodzących w terenie.

⁸ M. Sobala, *Zastosowanie austriackich map katastralnych w badaniach użytkowania ziemi w połowie XIX wieku*, „Polski Przegląd Kartograficzny”, t. 44, 2012, nr 4, s. 324–333.

⁹ B. Wolak, *Badanie dynamiki zjawisk na podstawie kart katastralnych i map ewidencyjnych*, w: *Dawna mapa źródłem wiedzy o świecie*, red. S. Alexandrowicz, R. Skrycki, „Z Dziejów Kartografii”, t. 14, Szczecin 2008, s. 61–70.

¹⁰ P. Hanus, K. Kremiec, *Transformacja map katastralnych byłego zaboru austriackiego*, „Geodezja”, t. 11, 2005, z. 2, s. 239–249.

¹¹ T. Adamczyk, J. Jasiołek, *Analiza dokumentacji katastru gruntowego byłej gminy Hrebenne*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, 2012, z. 1(3), s. 19–30.

¹² M. Sobala, *Zastosowanie austriackich...*, op. cit., s. 325.

¹³ Zob. ibidem, s. 324–333; P. Hanus, K. Kremiec, *Transformacja map...*, op. cit., s. 239–249; A. Bieda, P. Hanus, *Wykorzystanie klasycznych map ewidencyjnych do prac zlokalizowanych na skraju arkusza*, „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis. Sectio A, Nauki Humanistyczne, Społeczne i Techniczne”, 2013, nr 1, s. 381–395.

¹⁴ *Instrukcja techniczna G-5. Ewidencja gruntów i budynków*, Główny Geodeta Kraju, Warszawa 2003, s. 106.

Celem autora artykułu jest pokazanie zmian treści map katastralnych (ewidencyjnych) sporządzanych na ziemiach polskich od początku XIX wieku do czasów obecnych. Mapy te należą do opracowań kartograficznych, które w znacznym stopniu wpływają na kształtowanie i funkcjonowanie każdego państwa. Zakres ich treści uzależniony jest od rodzaju systemu katastralnego. Zgodnie z historycznym rozwojem tych systemów można wyróżnić katastry: fiskalny (służący do określania wymiaru podatków), prawny (związany z rejestracją praw do nieruchomości) i wielozadaniowy (o poszerzonym zakresie tematycznym gromadzonych informacji)¹⁵.

2. Zarys systemów katastralnych na ziemiach polskich do 1918 roku

Na ziemiach polskich kataster nieruchomości ukształtowany został głównie pod wpływem systemów katastralnych stosowanych w państwach sąsiednich¹⁶. Na ziemiach zachodnich i północnych dostępna jest techniczna i opisowa dokumentacja byłego katastru pruskiego, a na południowych – byłego austriackiego katastru gruntowego. „Obydwa te systemy obejmują około 54% powierzchni kraju: kataster pruski – 40%, kataster austriacki – 14%”¹⁷. Na obszarze byłej Ordynacji Zamojskich (ok. 0,6% powierzchni kraju) występuje zbiór dokumentów geodezyjno-kartograficznych określany terminem „kataster zamojski”. Dokumenty sporządzone zostały w latach 1865–1900 na potrzeby Centralnej Kancelarii Ordynacji Zamojskich z siedzibą w Zwierzyńcu. Zbiór map i rejestrów gruntowych opracowano, wzorując się na ówczesnych koncepcjach organizacji katastru podatku gruntowego w Austrii i Prusach.

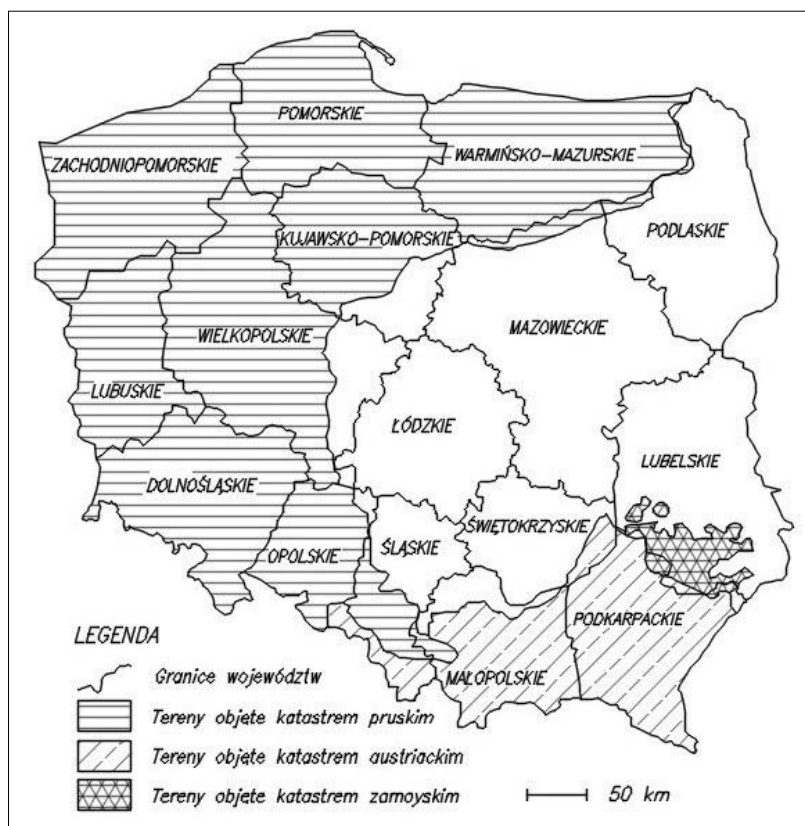
Na obszarze Polski dokumentacja byłego katastru pruskiego występuje w województwach: warmińsko-mazurskim, pomorskim, zachodniopomorskim, lubuskim, dolnośląskim, opolskim oraz w części województw kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego, śląskiego i mazowieckiego. Dokumentacja byłego katastru austriackiego na terenie Polski obejmuje fragmenty województw śląskiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego. Kataster zamojski obejmuje swoim zasięgiem części terytorium województwa lubelskiego i podkarpackiego (ryc. 1).

Powołanie pruskiej służby katastru gruntowego wiąże się ściśle z reformami podatkowymi, jakie miały miejsce w Prusach w końcu XVIII i w pierwszej połowie XIX wieku. Pierwszą próbę reformy podatkowej, której celem było wprowadzenie jednorodnych zasad wymiaru świadczeń podatkowych, podjęto w 1775 r., kiedy patentem królewskim zapoczątkowane zostały prace pomiarowe oraz rejestry gruntowe, które miały tworzyć bazę regulacji podatku

¹⁵ J. Gaździcki, *Systemy...*, op. cit., s. 8.

¹⁶ M. Mika, *Historia katastru polskiego*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, 2010, z. 6, s. 75–85.

¹⁷ *Ewidencja gruntów*, red. S. Surowiec, Warszawa 1987, s. 9.

Ryc. 1. Zasięg terytorialny katastru pruskiego, austriackiego i zamoyskiego na ziemiach polskich (opracowanie własne na podstawie A. Hopfera, L. Pietrzaka, Wybrane myśli z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości funkcjonowania obszarów wiejskich, Puławy–Lublin 2016)

gruntowego. Kolejna próba miała miejsce w 1810 r., kiedy to chciano ujednolicić zasady wymiaru świadczeń podatkowych (tab. 1). W pruskich prowincjach wschodnich (m.in. na obecnych terenach północnej i zachodniej części Polski) kataster gruntowy zaprowadzony został dopiero w latach 1861–1864 na mocy ustaw podatkowych z 1861 roku. Zamknęły one wieloletni okres modernizacji pruskiej polityki fiskalnej, która doprowadziła do:

- 1) „objęcia powszechnym obowiązkiem opłat podatkowych wszystkich gruntów i ich właścicieli (użytkowników),
- 2) ujednolicenia zasad wymiaru świadczeń opartych na pomiarach i klasyfikacji gruntów oraz na wycenie gruntów,
- 3) powołania instytucji katastru, której podporządkowane zastały wszystkie sprawy związane z urzędowym bilansowaniem ziem w państwie”¹⁸.

¹⁸ Ibidem, s. 10–11.

Tabela 1. Najważniejsze wydarzenia związane z katastrzem gruntowym na ziemiach polskich do 1918 roku

Rok	Wydarzenie
1810	Kolejna próba reformy podatkowej w Prusach, zmierzającej do ujednolicenia zasad wymiaru świadczeń podatkowych
1817	Patent cesarza Franciszka I o podatku gruntowym w Austrii
1861	Ustawy podatkowe w Prusach, zamykające wieloletni okres modernizacji pruskiej polityki fiskalnej
1865	Rozpoczęcie prac związanych z opracowaniem sytuacyjnych map wielkoskalowych na terenie Ordynacji Zamojskich
1872	Przepisy o ujednoliceniu wpisów w księgach gruntowych z danymi katastralnymi w Prusach
1883	Ustawa o utrzymaniu w ewidencji katastru podatku gruntowego w Austro-Węgrzech

Źródło: opracowanie własne

Można wyodrębnić trzy etapy prac związanych z procesem założenia katastru gruntowego w prowincjach wschodnich:

- 1) lata 1861–1863, przygotowanie map katastralnych,
- 2) lata 1863–1864, obliczenie powierzchni parcel, gospodarstw i obrębów oraz ułożenie ksiąg katastralnych,
- 3) rok 1864, postępowanie proceduralne (wyłożenie do wglądu i zatwierdzenie dokumentów katastralnych).

W ramach przygotowania mapy katastralnej zrealizowano następujące czynności pomiarowe i kartograficzne:

- „1) wykonanie kopii szpilkowej mapy źródłowej,
- 2) wykonanie pomiaru uzupełniającego oraz wrysowanie zmian na mapę,
- 3) przeprowadzenie klasyfikacji i wniesienie jej wyników na mapę katastralną,
- 4) wykonanie czystorysu mapy (duplikatu mapy katastralnej)»¹⁹.

Na operat pomiaru uzupełniającego składały się: szkic podstawowy (ryc. 2, 3), protokół graniczny ze szkicem granicznym, szkice połowe i dzienniki pomiarowe, dzienniki obliczenia powierzchni parcel, wykazy zmian gruntowych oraz mapa uzupełniająca. Przy pomiarach uzupełniających obowiązywały następujące zasady: wszystkie prace pomiarowe nawiązywały do istniejących danych geodezyjnych i kartograficznych, podstawę pomiaru stanowiła osnowa pomiarowa, granice władania i punkty osnowy pomiarowej stabilizowane były znakami trwałymi (kamienie graniczne i rurki drenarskie), przebieg granic władania ustalano na podstawie danych geodezyjnych i oświadczeń stron.

¹⁹ Ibidem, s. 11.

Wprowadzony kataster gruntowy służył głównie celom podatkowym i dlatego nazywany jest katastem podatku gruntowego i budynkowego (Grund und Gebäudesteuerkataster). W 1872 r. ukazały się przepisy dostosowujące wpisy w księgach gruntowych do danych katastralnych, co skutkowało przekształceniem się katastru podatkowego w kataster nieruchomości (Liegenschaftskataster). Po wprowadzeniu w 1877 r. instrukcji katastralnych stopniowo udoskonalono system katastru podatkowego, pomiarów katastralnych oraz obliczeń.

Austriacki kataster gruntowy na ziemiach byłej monarchii austro-węgierskiej realizowany był na podstawie patentu cesarza Franciszka I o podatku

Ryc. 2. Fragment szkicu podstawowego (niem. Handriss) z 1916 r. – dane opisowo-informacyjne. Kreis Ortelburg (Powiat Szczytno), Gemarkung Schwentainen/Altkirchen nr 194, (Jednostka katastralna Świętajno nr 194), Stückvermessungsrisse 7 (ilość szkiców pomiarowych 7), Riss 1 (szkic 1), Kartenblatt 6 (arkusz mapy 6)

Parzellen: 1-13, 146, 149, 152, 159, 160.	Trig. und polyg. Punkte: 11 12 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100	Kleinpunkte: 59-61, 168, 170 171, 172, 175, 176, 222-224, 226-228
---	--	--

Anmerkung: Sämtliche Eigentümer, deren Wohnort nicht angegeben ist wohnen in Schwentainen.

Ryc. 3. Fragment szkicu podstawowego (Handriss) z 1916 r. – objaśnienia znaków: Parzellen (Parcele), Trig. und polyg. Punkte (punkty triangulacyjne i polygonowe), Kleinpunkte (punkty niższego rzędu)

gruntowym z 23 grudnia 1817 roku. Pomiary katastralne wykonywane były na podstawach matematycznych (sieć triangulacyjna) i kartograficznych (odzworowanie Cassiniego-Soldnera, podział sekcyjny prostokątny). Mapy katastralne służyły wszelkim celom państwowym i prywatnym, a ich kopie stanowiły część składową ksiąg gruntowych sądów hipotecznych. Reformy podatkowe z 1883 r. wprowadziły zasady prowadzenia i utrzymania operatu katastru podatku gruntowego w stanie aktualnym. Część kartograficzna tego operatu zawierała:

- „1) mapę katastralną składającą się z arkuszy sekcji szczegółowych (odbitki), będącą podstawą prowadzenia ewidencji podatku gruntowego,
- 2) szkice indykacyjne,
- 3) manualia – pierwotne szkice polowe z wykazaniem sposobem utrwalania granic, co pozwalało na ich wykorzystanie jako osnowę pomiarową przy pomiarach uzupełniających”²⁰.

Prace związane z opracowywaniem map katastralnych dla obszaru Ordynacji Zamojskich rozpoczęły się po roku 1865, po wydaniu ukazu carskiego o uwłaszczeniu włościan (1864). W latach 1865–1900 założono kataster gruntowy składający się ze zbioru map i rejestrów gruntowych, wzorując się na zasadach pomiarów geodezyjnych i kartograficznych katastru austriackiego. W Ordynacji Zamojskich sytuacyjne mapy wielkoskalowe sporządzane były w jednolitym prostokątnym podziale sekcyjnym (wzdłuż obu osi układu współrzędnych), na kwadracie o bokach 600 prętów nowopolskich²¹, czyli 2592 m (w skali mapy – 518,4 mm). Dodatnia oś X skierowana była na wschód (słupy), a oś Y na południe (pasy). Wyniki sytuacyjnych pomiarów terenowych rysowane były na oryginalnych sekcjach, które nazywano „brulionami”. Te były zaś podstawą do sporządzenia, przez przekłucie, pierworysów w układzie sekcyjnym, z których wykonywano mapy obrębowe na potrzeby gospodarcze, hipoteczne i inne. Pierworysy wykorzystywano do wszelkich prac geodezyjnych, a bruliony przechowywano w archiwum Ordynacji Zamojskich w Zwierzyńcu.

3. Kataster w Polsce w latach 1918–1939

W latach 1918–1939 w odrodzonym państwie polskim nie został wprowadzony jednolity system katastralny. „Kataster austriacki funkcjonujący na terenie Małopolski z mocy ustawy z 1919 r. podporządkowany został Ministerstwu Skarbu (tab. 2). Przy izbach skarbowych we Lwowie i Krakowie utworzono oddziały katastralne, a w powiatach powstały tzw. «ewidencje katastru podatku gruntowego», w których gromadzono mapy, operaty opisowe i akta katastralne. W 1929 r. przemianowano ewidencje katastru podatku gruntowego na urzędy katastralne, które następnie w 1933 r. włączono w struktury 64 urzędów skarbowych.

Były pruski kataster gruntowy w województwie poznańskim i pomorskim ustawą z 1919 r. podporządkowany został Ministerstwu Robót Publicznych. Od 1 stycznia 1926 r. kompetencje w tym zakresie przejęło Ministerstwo Skarbu. Podobnie jak w Małopolsce, w 1933 r. urzędy katastralne włączono do urzędów skarbowych.

Na terenach byłego zaboru rosyjskiego informacje o gruntach i ich właścicielach pozyskiwano w okresie międzywojennym na podstawie różnorodnych

²⁰ Ibidem, s. 58.

²¹ 1 pręt nowopolski = 2,5 sążnia = 4,32 m.

materiałów geodezyjno-kartograficznych, które jednakże nie pokrywały w całości tego obszaru”²².

W dwudziestoleciu międzywojennym w Polsce wprowadzono ustawy regulujące jednakowe stawki podatku gruntowego w całym państwie, zachowując jednocześnie w mocy ustawy o podatku gruntowym i katastrze podatku gruntowego, które obowiązywały w czasie zaborów. W 1926 r. ówczesne Ministerstwo Reform Rolnych wydało instrukcję techniczną do wykonywania

Tabela 2. Najważniejsze wydarzenia z lat 1918–1939 związane z katastrzem gruntowym w Polsce

Rok	Wydarzenie
1919	Przyporządkowanie byłego katastru pruskiego (woj. poznańskie i pomorskie) Ministerstwu Robót Publicznych
1919	Przyporządkowanie byłego katastru austriackiego (Małopolska) Ministerstwu Skarbu
1926	Przyporządkowanie byłego katastru pruskiego (woj. poznańskie i pomorskie) Ministerstwu Skarbu
1926	Instrukcja katastralna wydana przez Ministerstwo Reform Rolnych dla terenów byłego zaboru rosyjskiego
1927	Instrukcja katastralna wydana przez Ministerstwo Skarbu dla terenów byłego zaboru niemieckiego
1931	Instrukcja katastralna wydana przez Ministerstwo Reform Rolnych dla terenów byłego zaboru austriackiego
1936	Zniesienie dawnych przepisów państw zaborczych dotyczących podatku gruntowego

Źródło: opracowanie własne

robót mierniczych związanych z przebudową ustroju rolnego na obszarze byłego zaboru rosyjskiego, a w 1931 r. instrukcję techniczną dla terenów byłego zaboru austriackiego. W 1927 r. Ministerstwo Skarbu ogłosiło instrukcję katastralną II dla pomiarów uzupełniających obowiązującą na obszarze byłego zaboru pruskiego (ryc. 4). Początkiem organizacji jednolitego katastru gruntowego była wydana 26 marca 1935 r. ustawa o klasyfikacji gruntów dla podatku gruntowego. W 1936 r. zniesiono przepisy państw zaborczych dotyczące tego podatku. Prace przerwano wraz z wybuchem II wojny światowej.

²² W. Radzio, *Rozwój systemu katastralnego w Polsce*, „Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji”, t. 1, 2001, s. 9–10.

Ryc. 4. Fragmenty stron tytułowych instrukcji technicznych wydanych w dwudziestoleciu międzywojennym (na podstawie A. Hopfera, L. Pietrzaka, 2016)

4. Założenie jednolitej ewidencji gruntów i budynków po roku 1945

Po II wojnie światowej dla ok. 40% powierzchni nowo powstałego państwa nie było map katastralnych (ewidencyjnych) w skali potrzebnej do celów gospodarczych. Realizacja prac pomiarowych w zakresie powierzchni, rodzaju użytku i klas gruntu oraz władających gruntami należała do Głównego Urzędu Pomiarów Kraju. Opracował on dekret o katastrze gruntowym i budynkowym, który został zatwierdzony i ogłoszony w 1947 roku (tab. 3). W 1950 r. wydano rozporządzenie wykonawcze do powyższego dekretu. Zgodnie z rozporządzeniem kataster gruntowy miał się składać ze źródeł danych:

- „na terenach posiadających kataster poniemiecki lub poaustriacki – na tychże danych po ich zaktualizowaniu,
- na terenach, gdzie kataster nie był prowadzony – na dokumentach pomiarowych, znajdujących się w posiadaniu władz mierniczych i innych urzędów, jak również osób prywatnych,
- na wynikach specjalnie prowadzonych pomiarów i dochodzeń”²³.

Dekret i rozporządzenie nie weszły w życie, m.in. z powodu kolektywizacji gruntów wiejskich, niewprowadzenia przepisów o jednolitej dla całego kraju klasyfikacji gruntów oraz braku instytucji odpowiedzialnej za założenie

²³ Ewidencja gruntów, op. cit., s. 70.

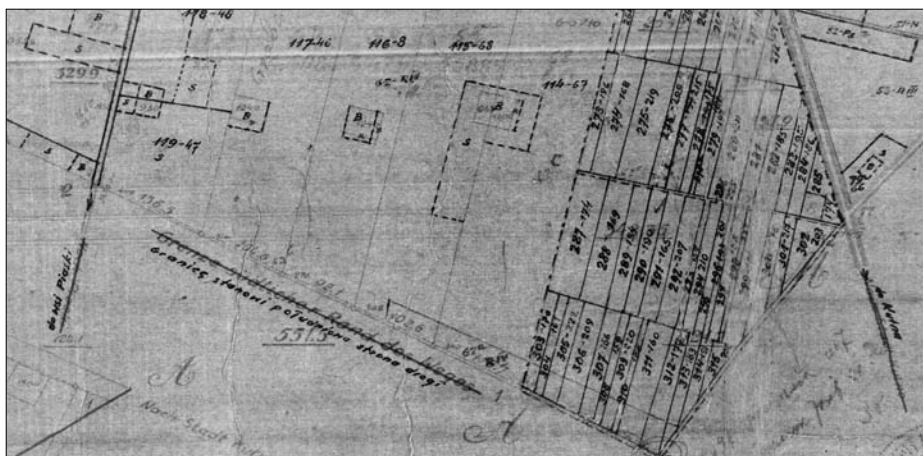
Tabela 3. Najważniejsze akty prawne związane z ewidencją gruntów i budynków (katastrem gruntowym) w Polsce po 1945 roku

Rok	Wydarzenie
1947	Dekret o katastrze gruntowym i budynkowym
1951	Zarządzenie w sprawie ustalenia jednolitych danych o powierzchni użytków rolnych i innych gruntów oraz jednolitej nomenklatury poszczególnych rodzajów użytków
1955	Dekret o ewidencji gruntów i budynków
1969	Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej w sprawie ewidencji gruntów
1989	Ustawa „Prawo geodezyjne i kartograficzne”
1996	Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa oraz Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie ewidencji gruntów i budynków
2001	Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków
2016	Obwieszczenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków

Źródło: opracowanie własne

katastru gruntowego. W 1949 r. przeprowadzono tzw. ankietową lub uproszczoną ewidencję gruntów polegającą na zebraniu danych o nieruchomościach na podstawie „rozdzielników klasyfikacyjnych” dla województw, powiatów, gmin oraz gromad, a także oświadczeń posiadaczy gospodarstw. W latach 1951–1953 prowadzono prace mające na celu ustalenie powierzchni użytków rolnych i innych na potrzeby planowania gospodarczego, statystyki oraz zakładania rejestrów gruntowych. Wyniki prac wykazały duże rozbieżności w powierzchniach poszczególnych użytków i klasie gruntów ustalonych w trakcie „klasyfikacji społecznej”. Jako podstawę do ustalenia jednolitych danych wykorzystano następujące materiały: mapy i księgi katastralne (ryc. 5), dokumenty powstałe w wyniku przebudowy ustroju rolnego (ryc. 6, 7), spisy użytków gruntowych, ankiety służące do wymiaru podatku gruntowego, dane narodowego spisu powszechnego oraz uzyskane drogą informacji bezpośredniej.

Organizacja jednolitej ewidencji gruntów dla obszaru całego kraju została określona na mocy dekretu z 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków oraz przepisów wykonawczych. Związane z tym prace prowadzone były w dwóch etapach. Pierwszy polegał na zebraniu danych o gruntach na podstawie wszelkich

Ryc. 5. Przykład wykorzystania map katastralnych w pracach urządzeniowo-rolnych po II wojnie światowej (1958)

Plan weryfikacji sprowadził na podstawie map katastralnych, oraz własnego pomiaru uzupełniającego w roku 1957. Geodeta Z.U.R.
Kazimierz Majewski
Wojewódzki Urząd Geodezji

Granice i oznaczenia klas gruntów i typów gleb wykazane na pierworsym planie zielonym są zgodne z granicami i oznaczeniami klas i typów gleb ustalonymi w czasie wykonywania czynności klasyfikacyjnych na gruncie. Główna data 14 sierpnia 1956 r.
Klasyfikacja Geodeta
Kazimierz Majewski

Ryc. 6. Klauzule na pierworsie mapy ewidencyjnej (1958)

Vermessen im Jahre 1924. Karte gefertigt im Jahre 1925 durch den Obergehilfen des Landmessers des Bezirksbodenamtes in Warschau Josef Radkiewicz.

Verzeichnis der gesamten Fläche

	Ha	M ²	Ha	M ²
Teil 1				
Nach Koordinaten	489	34		
Nach Rechtswinkligen Abständen	489	34		
Zusammen	489	34	489	34
Chaussee	6,75			
Teil 2				
Nach Koordinaten	3,31			
Nach Rechtswinkligen Abständen	3,31			
Zusammen	3,31		3,31	
Insgesamt	495	37	495	37

Ryc. 7. Archiwalne klauzule map katastralnych z 1925 r. na pierworsie mapy katastralnej (1958)

dostępnych materiałów. Drugi zaś był realizowany po wydaniu w 1956 r. rozporządzenia w sprawie klasyfikacji gruntów i polegał na weryfikacji danych wejściowych (etap pierwszy) z danymi pozyskanymi na gruncie w trakcie pomiarów geodezyjnych. W wyniku prac etapu drugiego sporządzona została kompletna dokumentacja ewidencyjna.

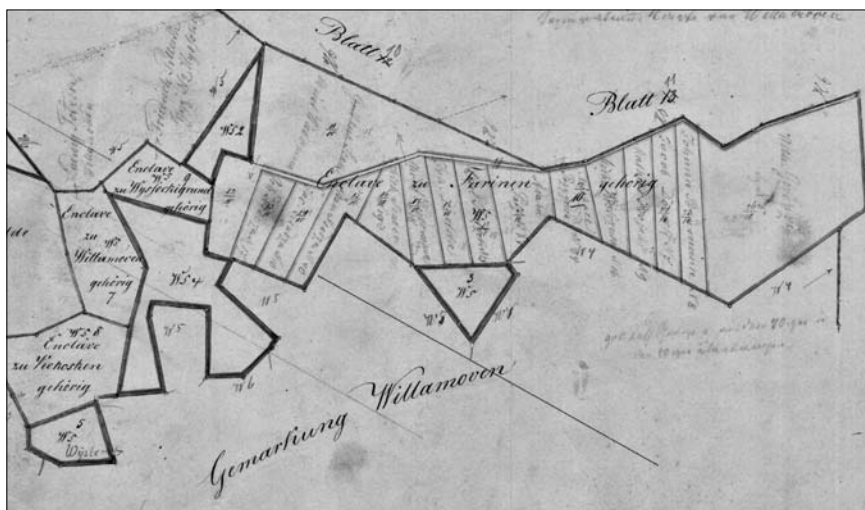
Ujednolicenie przepisów o przedmiocie i podmiocie ewidencji gruntów i budynków nastąpiło w 1969 r. po ogłoszeniu zarządzenia ministra rolnictwa i gospodarki komunalnej w sprawie ewidencji gruntów. Na jego mocy do operatu ewidencji gruntów i budynków wprowadzone zostały m.in. takie terminy, jak jednostka ewidencyjna, obręb w gminie, osiedlu, mieście lub dzielnicy, działka, użytek gruntowy, jednostka rejestrowa, grupa rejestrowa.

Od 1989 r. sprawy z zakresu ewidencji gruntów i budynków (katastru nieruchomości) reguluje ustawa *Prawo geodezyjne i kartograficzne* oraz wydane

do niej przepisy wykonawcze. Na mocy ustawy centralnym organem właściwym w sprawach ewidencji gruntów i budynków jest Główny Geodeta Kraju, a jej prowadzenie powierzone zostało starostom i prezydentom miast na prawach powiatu. Pierwsze rozporządzenie do ustawy w sprawie ewidencji gruntów i budynków ukazało się w 1996, a kolejne w 2001 roku. W 2016 r. ogłoszono jednolity tekst rozporządzenia ministra rozwoju regionalnego i budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków, które określa: „sposób zakładania ewidencji gruntów i budynków, zwanej dalej «ewidencją», sposób prowadzenia ewidencji oraz szczegółowe zasady wymiany danych ewidencyjnych, szczegółowy zakres informacji objętych ewidencją oraz zakres informacji objętych rejestrem cen i wartości nieruchomości, sposób i terminy sporządzania powiatowych, wojewódzkich i krajowych zestawień zbiorczych danych objętych ewidencją, rodzaje budynków i lokali, których nie wykazuje się w ewidencji”²⁴.

5. Ewolucja treści map katastralnych (ewidencyjnych) na terenie Polski

Treści map katastralnych (ewidencyjnych) są ściśle powiązane z celem systemu katastralnego w danym okresie i zmieniają się wraz z ewolucją instytucji katastru. Rycina 8 przedstawia pruską mapę katastralną z 1864 r. wykorzystywaną przede wszystkim do celów podatkowych.

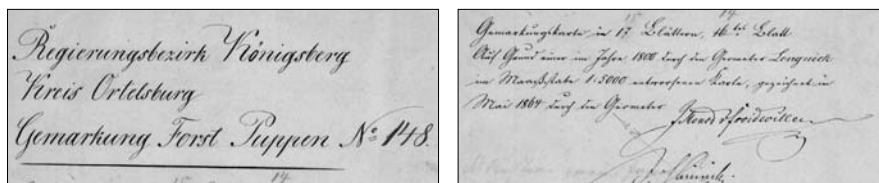
Ryc. 8. Fragment pruskiej mapy katastralnej, skala 1:5000 (1864)

²⁴ Obwieszczenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 10 czerwca 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków.

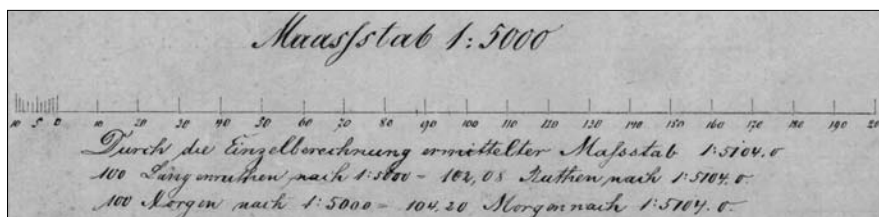
Na treść mapy katastralnej w zaborze pruskim składały się następujące elementy: granice zewnętrzne jednostki katastralnej, władania, użytków gruntowych i klas gruntów oraz ich oznaczenia, drogi, rowy, charakterystyczne punkty sytuacji terenowej, np. kamienie, krzyże, punkty triangulacyjne, napisy objaśniające, klauzule i oznaczony kierunek północy magnetycznej²⁵ (ryc. 9). Linia ciągłą (0,1 mm) rysowane były granice zewnętrzne jednostki katastralnej (obręb), granice władania, rowy i drogi publiczne. Aby podwyższyć czytelność

Ryc. 9. Kierunek północy magnetycznej na pruskiej mapie katastralnej (1864)

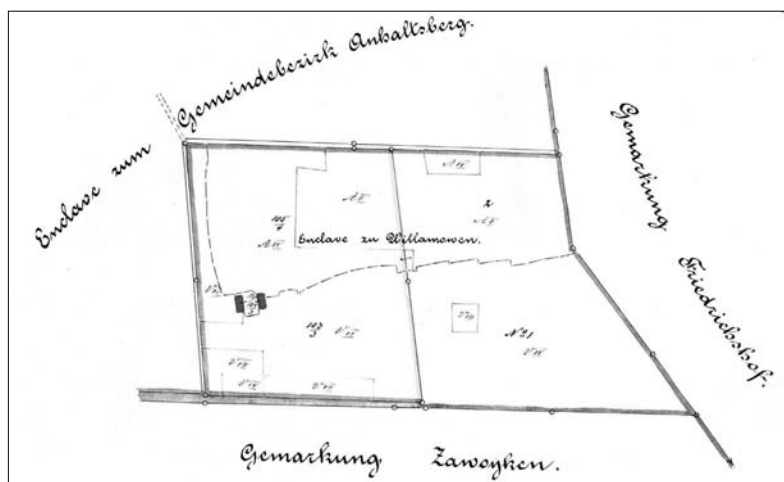
Ryc. 10. Klauzule na pruskiej mapie katastralnej (1864)

Ryc. 11. Podziałka liniowa z przeliczaniem miar na pruskiej mapie katastralnej (1864)

mapy, szczególny te cieniowano kolorową obwódką (1–2 mm): zielenią szmaragdową kolorowano granice obrębów, karminem lub gumigutą – granice władania. Linia przerywaną (1 mm) przedstawiano granice użytków gruntowych, rowy i drogi lokalne (prywatne). Zieloną linią ciągłą pokazywano granice klas użytków. W lewym górnym rogu arkusza mapy umieszczane były klauzule, które zawierały nazwy (ryc. 10): rejencji (Regierungsbezirk), powiatu (Kreis), jednostki katastralnej (Gemarkung) oraz informacje o źródłach kartograficznych

²⁵ Ewidencja gruntów, op. cit., s. 16.

Ryc. 12. Pruska mapa katastralna, skala 1:1000 (1887)

stanowiących podstawę opracowania mapy (nazwa mapy, rok jej sporządzenia oraz nazwisko i imię wykonawcy), datę sporządzenia kopii i przeprowadzenia pomiarów (ryc. 10). Arkusz zawierał także podziałkę liniową z podaniem jednostek miar (ryc. 11). Fragment mapy katastralnej sporządzonej w 1887 r. w skali 1:2500 przedstawia rycinę 12. Arkusz obejmuje obszar położony na terenie jednostki katastralnej Forst Friedrichsfelde (Las Chochół), powiat Ortelsburg (Szczytno), rejencja Königsberg (Królewiec). W tabeli 4 zestawiono skale map sporządzanych w pruskim katastrze gruntowym.

Tabela 4. Skale map w pruskim katastrze gruntowym

Skala map	Objaśnienia
1:5000 1:2500	Skale podstawowe dla map byłego pruskiego katastru gruntowego wg instrukcji z 21 stycznia 1864 r.
1:2500 1:1250 1:625 inne	Skale przyjęte dla rysunków pobocznych map uzupełniających
1:4000 1:3000 1:2000 1:1000	Skale przyjęte dla map pierwotnych w związku z wykorzystywaniem map dawnych
1:2000 1:1000	Skale podstawowe dla pierworysów katastralnych określone przez instrukcje katastralne z 25 października 1881 r. i 21 lutego 1920 r.

Źródło: Ewidencja gruntów, op. cit., s. 13

Treść mapy katastralnej w zaborze austriackim stanowiły następujące elementy: granice parcel budowlanych (budynki wolno stojące murowane i drewniane, świątynie, ruiny), parcel gruntowych (grunty orne, użytki zielone, m.in. łąki suche, mokre, z drzewami owocowymi, pastwiska), ogrody (ozdobne, owocowe, warzywne, winnice), plantacje (chmiel, szafran, tytoń), lasy (liściaste, iglaste, mieszane, szkółki leśne), zakrzaczenia, drogi, koleje, wody i obszary podmokłe

Ryc. 13. Znaki umowne stosowane na austriackich mapach katastralnych

(jeziora, stawy, rzeki, potoki, bagna, torfowiska), kopalnie (piasku i żwiru, gliny, kamieniołomy), ławice piasku, pustkowia i nagie skały. Dodatkowo było także około 70 innych wyróżnień, m.in. studnie, mosty, drogowskazy, krzyże, figury przydrożne, place targowe, cmentarze. Opis pozaramkowy zawierał godło, numer lokalny sekcji, nazwę i położenie administracyjne gminy, rok sporządzenia oraz podziałkę transwersalną. Grunty orne oznaczane były kolorem szarego z dodatkiem gumiguty, łąki ciemniejszą zielenią, pastwiska jaśniejszą zielenią, ogrody soczystą zielenią, winnice różem indyjskim, lasy ciemnoszarym, wody

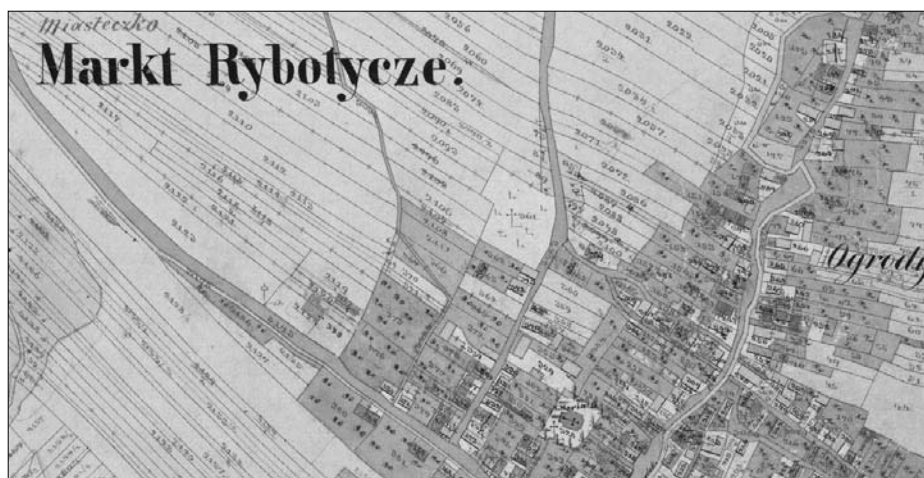
błękitem pruskim, drogi nieutwardzone gumigutą z dodatkiem sjeny, drogi utwardzone karminem, budynki drewniane gumigutą, budynki murowane karminem, koleje fioletem²⁶ (ryc. 13).

Austriackie mapy katastralne sporządzane były w podstawowej skali 1:2880²⁷, duże ośrodki miejskie w skali 1:1440, a Wiedeń 1:720. Tereny górskie lub obszary o mniejszej intensywności zagospodarowania miały skalę 1:5760 (tab. 5).

Tabela 5. Skale map w austriackim katastrze gruntowym

Skala map	Objaśnienia
1:5760	Tereny górskie
1:2880	Tereny wiejskie, skala podstawowa
1:1440	Tereny miejskie
1:720	Wiedeń

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 14. Fragment austriackiej mapy katastralnej, skala 1:2880 (1852)

Fragment austriackiej mapy katastralnej sporządzonej w 1852 r. w skali 1:2880 przedstawia rycina 14. Rysunek obejmuje (arkusz nr 6) Markt Rybotycze (wieś Rybotycze) w Galicji, Sanoker Kreis (obwód sanocki). Oznaczenie wybranych użytków gruntowych stosowanych na mapach katastralnych w zaborach pruskim i austriackim przedstawia tabela 6.

²⁶ P. Hanus, K. Kremiec, *Transformacja map...*, op. cit., s. 240–241.

²⁷ 40 sążni wiedeńskich odpowiada ok. 2880 cali.

Tabela 6. Wykaz użytków gruntowych

Nazwa użytków gruntowych	Sposób przedstawienia na mapie	
	Zabór pruski	Zabór austriacki
Rola	A	A
Ogrody	G	g
Łąki	W	ws
Pastwiska	V	w
Wody	Wa	Znak umowny
Podwórza	Hf	–
Bagna	O	Znak umowny
Nieużytki	U	Un
Lasy	H	wl
Winnice	–	wg

Źródło: opracowanie własne

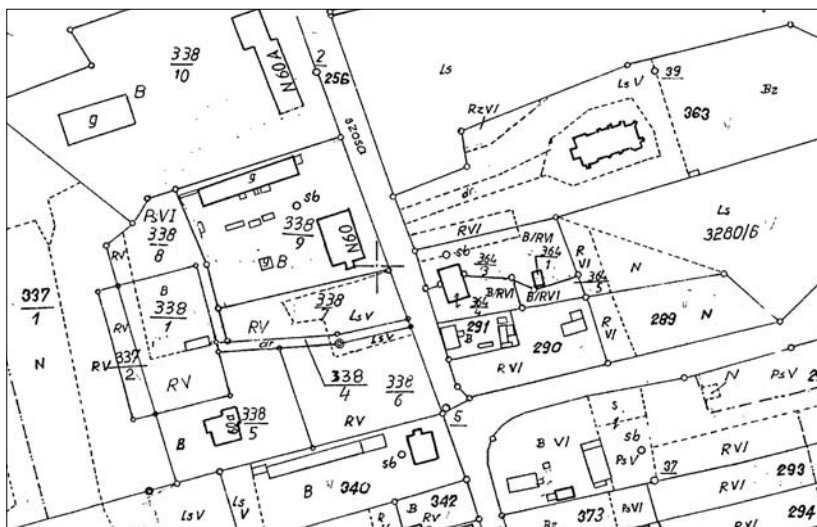
Po II wojnie światowej podjęto prace mające na celu budowę jednolitego katastru gruntowego (o nazwie ewidencja gruntów i budynków). Na mocy dekretu z 2 lutego 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków treść mapy ewidencyjnej stanowiły: granice gruntów będących we władaniu poszczególnych osób, granice poszczególnych użytków, granice poszczególnych klas gruntów tam, gdzie zostały ustalone, budynki²⁸. Mapy ewidencyjne, rejestry oraz dokumenty uzasadniające wpisy do rejestrów wchodziły w skład operatu ewidencyjnego. Mapy ewidencyjne obejmowały obszar jednej jednostki ewidencyjnej (podzielonej na obręby), a sporządzane były w skalach 1:1000, 1:2000, 1:5000 w zależności od specyfiki terenu (tab. 7).

Tabela 7. Skale map ewidencyjnych sporządzanych w Polsce na podstawie dekretu z 1955 roku

Skala map	Objaśnienia
1:5000	Tereny niezabudowane i tereny o luźnej zabudowie
1:2000	Tereny o zwartej zabudowie
1:1000 lub 1:2000	Obszar m.st. Warszawy i m. Łodzi oraz miast stanowiących powiaty

Źródło: opracowanie własne

²⁸ Dekret z dnia 2 lutego 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków.

Ryc. 15. Fragment mapy ewidencyjnej, skala 1:2000 (1979)

Na podstawie rozporządzenia z 17 grudnia 1996 r. mapa ewidencyjna grun-

[illegible]

²⁹ W. Radzio, *Rozwój systemu...*, op. cit., s. 10.

³⁰ Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z dnia 20 lutego 1969 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków.

Tabela 8. Skale map ewidencyjnych sporządzanych w Polsce na podstawie zarządzenia z 1969 roku*

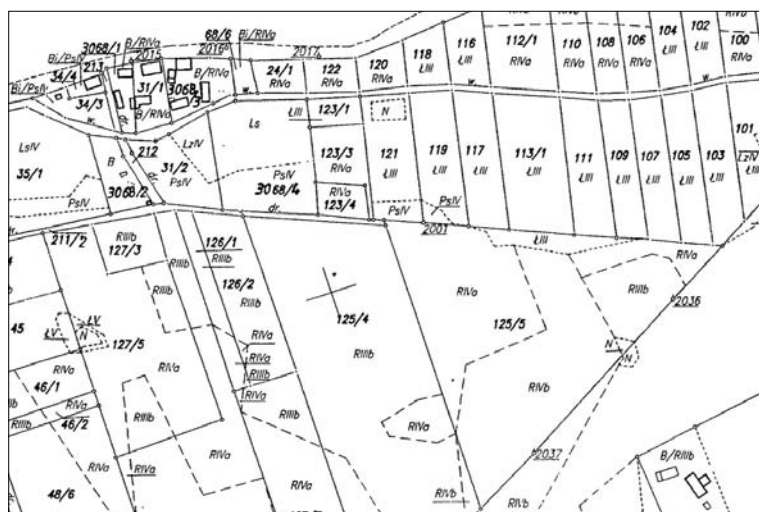
Skala map	Objaśnienia
Obszary gromad, osiedla, miasta niestanowiące powiatów	
1:5000	Dla terenów w uprawie rolniczej
1:2000	Dla terenów osiedlowych o luźnej zabudowie
1:1000	Dla terenów osiedlowych przy zwartej zabudowie
Obszary miast stanowiące powiaty lub wyłączone z województw	
1:2000	Dla terenów osiedlowych o luźnej zabudowie
1:1000	Dla terenów osiedlowych przy zwartej zabudowie
Inne obszary	
1:5000	Dla obszarów leśnych, wodnych itp.

*Jak podaje W. Radzio, opracowywano mapy ewidencyjne również w skalach 1:500 i innych. W skali 1:500 opracowano mapy obrębów ewidencyjnych o powierzchni 176 740 ha, w skali 1:1000 – 669 435 ha, w skali 1:2000 – 2 877 232 ha, w skali 1:5000 – 22 468 043 ha, w innych skalach – 1 993 069 ha. Źródło: opracowanie własne

w przestrzeni. Miała być prowadzona w formie numerycznej, a jej edycję stanowiły mapy obrębowe o kroju arkuszym. Na treść mapy ewidencyjnej składały się (ryc. 16): granice (jednostek terytorialnego podziału państwa, jednostek ewidencyjnych, obrębów, działek), opis i kontury użytków gruntowych, w tym ekologicznych, opisy i kontury klas gleboznawczych, usytuowanie budynków, stabilizowane (trwałe) punkty graniczne, numery ewidencyjne działek, numery porządkowe budynków, numery punktów załamania linii granicznych, nazwy ulic i oznaczenie dróg publicznych oraz informacje porządkowe przewidziane odrębnymi przepisami³¹. Skale map ewidencyjnych sporządzanych w Polsce na podstawie rozporządzenia z 1996 r. są następujące: 1:5000, 1:2000, 1:1000 i 1:500 – w zależności od stopnia zurbanizowania terenu i struktury władania gruntów.

W świetle aktualnych przepisów sprawy związane z ewidencją gruntów i budynków, w tym treść mapy ewidencyjnej, regulowane są na podstawie ustawy z 17 maja 1989 r. – *Prawo geodezyjne i kartograficzne* („Dziennik Ustaw” 2017, poz. 2101) oraz rozporządzenia z 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków („Dziennik Ustaw” 2016, poz. 1034). Na mocy tego ostatniego, wykorzystując bazę danych ewidencyjnych, która prowadzona jest w systemie teleinformatycznym, tworzy się następujące raporty obrazujące dane ewidencyjne: rejestry gruntów, budynków i lokali, kartoteki budynków i lokali oraz mapę

³¹ Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa oraz Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków.

kondygnacji bloków budynków podziemnych, jeżeli takie bloki zostały wyodrębnione. Ponadto treścią mapy ewidencyjnej mogą być również nazwy zespołów urbanistycznych, przysiółków i niw³².

91

Na mapie ewidencyjnej, która nie występuje w postaci elektronicznej, dodatkową treścią są: oznaczenia punktów przecięcia się linii siatki kilometrowej, współrzędne prostokątne płaskie co najmniej dwóch skrajnych punktów oraz opis, który zawiera: nazwę „Mapa ewidencyjna”, skalę mapy, numer arkusza ewidencyjnego, nazwę województwa, powiatu i gminy, nazwę jednostki ewidencyjnej i jej identyfikator, nazwę obrębu ewidencyjnego i jego identyfikator, schemat podziału obrębu ewidencyjnego na arkusze ewidencyjne³³. Standardowe skale map ewidencyjnych w zależności od stopnia zurbanizowania terenu i struktury władania gruntów są następujące: 1:5000, 1:2000, 1:1000 i 1:500.

Wzrastające zapotrzebowanie na informacje katastralne wymusza stałe, innowacyjne rozwiązania w zakresie standardów technicznych sporządzania map ewidencyjnych (katastralnych). Współczesna, dwuwymiarowa (2D) forma prezentacji treści tych map jest pochodną opracowanych i stale modyfikowanych standardów technicznych od początku tworzenia dokumentacji kartograficznej katastru do czasów obecnych. Aktualnie w Polsce odbywa się dyskusja związana ze sposobami prezentacji danych katastralnych w wymiarze 3D, a także 4D.

6. Podsumowanie

Mapy katastralne (ewidencyjne) stanowią ważny element systemu katastralnego (ewidencji gruntów i budynków). Systematycznie modyfikowane są zasady ich opracowywania i redagowania ze względu na duże znaczenie praktyczne. Treść tych map kształtowała się w wyniku wielowiekowych doświadczeń oraz pod wpływem różnorodnych czynników, m.in. stosunku państwa do własności ziemi i katastru, funkcjonowania rynku nieruchomości, regulacji prawnych i podatkowych, standardów technicznych wykonywania pomiarów i opracowywania map oraz stanu nauki i techniki. W przypadku Polski ważnym elementem wpływającym na obecny stan dokumentacji geodezyjno-kartograficznej operatu ewidencji gruntów i budynków (systemu katastralnego) są uwarunkowania historyczne.

Treści map katastralnych (ewidencyjnych) powiązane są ściśle z zadaniami katastru nieruchomości (ewidencji gruntów i budynków). W ramach „służby państwa” mapy te wykorzystuje się m.in. do określania wymiaru podatków i świadczeń, do celów prawnych, oznaczania nieruchomości w księgach wieczystych, do celów statystycznych, w planowaniu przestrzennym i gospodarczym oraz przy obrocie nieruchomościami.

Ewolucja treści map katastralnych (ewidencyjnych) uzależniona jest od kierunków rozwoju systemu katastralnego. Obecnie można zaobserwować tendencje zmierzające do zaniku katastru w formie papierowej, zatarcia granic między mapami a rejestrami, a także reorientacji od przedstawiania informacji na mapach w kierunku opracowania modelu informacji katastralnej.

³³ Ibidem.

Literatura

- Adamczyk T., Jasiołek J., 2012, *Analiza dokumentacji katastru gruntowego byłej gminy Hrebennie*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, z. 1(3), s. 19–30.
- Dekret z dnia 2 lutego 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków, „Dziennik Ustaw” nr 6, poz. 31 i 32.
- Gaździcki J., 1995, *Systemy katastralne*, Warszawa.
- Hanus P., Kremiec K., 2005, *Transformacja map katastralnych byłego zaboru austriackiego*, „Geodezja”, t. 11, z. 2, s. 239–249.
- Hopfer A., Pietrzak L., 2016, *Wybrane myśli z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości funkcjonowania obszarów wiejskich*, XX Ogólnopolska Konferencja pt. „Nowe tendencje w teorii i praktyce zarządzania obszarów wiejskich”. Puławy–Lublin, 20–22 czerwca.
- Instrukcja techniczna G-5. Ewidencja gruntów i budynków*, 2003, Główny Geodeta Kraju, Warszawa.
- Mika M., 2010, *Historia katastru polskiego*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, z. 6, s. 75–85.
- Obwieszczenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 10 czerwca 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków, „Dziennik Ustaw”, 2016, poz. 1034.
- Radzio W., 2001, *Rozwój systemu katastralnego w Polsce*, „Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji”, t. 1, s. 9–12d.
- Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa oraz Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków, „Dziennik Ustaw” nr 158, poz. 813.
- Sobala M., 2012, *Zastosowanie austriackich map katastralnych w badaniach użytkowania ziemi w połowie XIX wieku*, „Polski Przegląd Kartograficzny”, t. 44, nr 4, s. 324–333.
- Surowiec S. (red.), 1987, *Ewidencja gruntów*, Warszawa.
- Taszakowski J., 2012, *Sposób wykorzystania map katastralnych w skali 1:2880 dla potrzeb współczesnych prac geodezyjno-prawnych*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, z. 3(4), s. 131–142.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. *Prawo geodezyjne i kartograficzne*, „Dziennik Ustaw”, 2017, poz. 2101.
- Wolak B., 2008, *Badanie dynamiki zjawisk na podstawie kart katastralnych i map ewidencyjnych*, w: *Dawna mapa źródłem wiedzy o świecie*, red. S. Alexandrowicz, R. Skrycki, „Z Dziejów Kartografii”, t. 14, Szczecin, s. 61–70.
- Wolski J., 2000, *Austriacki kataster podatku gruntowego na ziemiach polskich oraz jego wykorzystanie w pracach urzędzeniowych i badaniach naukowych*, „Polski Przegląd Kartograficzny”, t. 32, nr 3, s. 199–212.

Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z dnia 20 lutego 1969 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków, „Monitor Polski”, nr 11, poz. 98.

Źródła kartograficzne (w porządku chronologicznym)

Katasterkarte, 1:2880, Markt Rybotycze in Galizien, Kreis Sanok, Steuerbezirk Dobromil (Gmina Rybotycze, pow. Sanok, pow. podatkowy Dobromil – Galicja), W.C. XIV. 1852, Archiwum Państwowe w Przemyślu, sygnatura 56/126/0/0/1935M.

Katasterkarte, 1:5000, Regirungsbezirk Königsberg, Kreis Ortelsburg, Gemarkung Forst Puppen Nr 148, 1864.

Katasterkarte, 1:2500, Regirungsbezirk Königsberg, Kreis Ortelsburg, Gemarkung Forst Fridrichsfelde Nr 43, 1887.

Handriss, Regirungsbezirk Königsberg, Kreis Ortelsburg, Gemarkung Schwen-tainen/Altkirchen Nr 194, Riss 1, Kartenblatt 6, 1916.

Mapa ewidencyjna, 1:5000, województwo łódzkie, powiat kutnowski, gromada Gołębiew Stary, 1958 (pierworys).

Mapa ewidencyjna, 1:2000, województwo warmińsko-mazurskie, powiat olsztyński, gmina Purda, obręb Nowa Wieś, 1979.

Mapa ewidencyjna, 1:5000, województwo warmińsko-mazurskie, powiat bartoszycki, gmina Bartoszyce, obręb Gromki-Króle, 1998.

The evolution of the content of Polish cadastral (land register) maps

Bogdan Wolak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Zespół Zaawansowanych Metod Opracowania Obserwacji GNSS

ORCID 0000-0003-2896-0962

E-mail: wolak@uwm.edu.pl

Summary: The Polish real estate cadastre was shaped under the influence of cadastral systems used in neighboring countries. In the western and northern territories there is technical and descriptive documentation of the former Prussian cadastre, and in the southern – the former Austrian cadastre. Both these systems cover approx. 54% of the country's territory, including Prussian – 40% and Austrian – 14%.

The evolution of the content of cadastral maps in Poland can be divided into three periods. The first covers the period from the beginning of the 19th century to 1919, i.e. when Poland regained its independence. The second one relates to the interwar period and covers the years 1919–1939, while the third lasts from 1945 to the present day. The information scope of the content of cadastral maps depends on: applicable technical standards for map preparation, adopted administrative, fiscal and legal procedures, as well as measurement methods and technologies. The content of the maps is adapted to the tasks they are to fulfill in the cadastral system. In the past, cadastral maps were mainly used for fiscal and legal purposes, and now they are multi-purpose maps, taking into account various aspects of real estate management and spatial development, environmental management, and social issues.

Keywords: cadastral map, land register map, cadastral system, evolution of map content
